

M. 11411:1.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: Osby
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg (skåning sen 86)
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob.län.

BEGRAVNING.

L.U.F. 70.

Dödsbudskapet.

Det första dödsfallet jag minns och där jag var närvarande var år 1890. Jag var då omkring 7 år gammal. Det var min Moster Hanna som dog det året. Hon hade vistats i USA, i Ill. en av staterna där ganska många svenskar på den tiden bosatte sig. Efter några års vistelse där, kom hon hem delvis sjuk i tbc och kunde icke finna någon bot här hemma heller, utan dog nämnda år. Vid den tiden för omkring 60 år sedan fanns icke några ortstidningar i våra orter, varför den nu vanliga annonseringen om dödsfall och begravningar var okänd, utan meddelandet till släkt och vänner skedde genom budskickning. Icke heller fanns det några s.k. accidenstryckeri på landsbygden på den tiden, utan de som icke meddelas med bud i vanlig ordning, erhölllo skrivna bjudningar varvid någon mera skrivkunnig person anlitades.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:2.

Landskap: Skåne
Härad: Östra Göinge
Socken: Örkened
Uppteckningsår: 1950

Upptecknat av: Carl Sandborg
Adress: Osby.
Berättai av: Carl Sandborg
Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

BEGRAVNING.

L U F 70.

Dödsbudskapet.

Då inga flaggstänger eller flaggning förekom i dessa byggder förrän i början på 1900-talet och till en början ganska sparsamt vid större gårdar, förekom således icke flaggning på halvstång vid dödstillfället förrän 1910-1920, ty en och annan skaffade sig visserligen så småningom en flaggstång, men saknade flagga.

Vill minnas att Aftonbladet och Åhlén & Holm i början av seklet, skänkte bort ett visst antal flaggor på vissa villkor, dels att vederb. själva anskaffade och uppsatte flaggstång, vilket skulle intygas av någon kommunal förtroendeman, dels att vederb. var prenumerant resp. kund hos givaren och ännu torde icke hälften av lantbrukare och fastighetsägare i dessa trakter innehava både flaggstång och flagga, utom i närheten av kyrkbyn och järnvägsstationerna där det är mera allmänt.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:3.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.

L U F 70.

Dödsbudskapet.

Dödsannonser i tidningarna förekom icke förrän
ortstidningarna Norra Skåne och Nyaste Kristianstadsbladet och i
mindre utsträckning även Nya Skånska Posten, Kristianstads läns
Tidning började så småningom spridas i dessa trakter efter det
järnvägen Sölvesborg-Olofström-Älmhult tillkom 1901.

Många år dessförinnan förekom endast enstaka prenumeranter å
Aftonbladets Halveckoupl. med Brokiga blad och Lantm. bilagan.

Men denna Tidn. användes icke för någon annonsering av något
slag av ortsbefolkningen. Så långt jag minns tillbaka ca 61-62
år har beklagandet av dödsfall skett med ungefär följande ord:

" Jag får beklaga sorgen " eller liknande yttryck.

Till begravningar bjöds gärna alla grannar och närmaste släkt.

Detta höll man ganska strängt på och ansågs oartigt ta förbi
någon av de närboende grannarna vid ett sadant tillfälle.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M 11411:4

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.

L U F & 70.

Den döde.

De åtgärder man vidtog, sedan döden gjort sitt inträde var nog ganska likartad i byggderna, ty man höll strängt på seder och bruk. I hem där man var s.k. gammaltroende och läste t.ex.

Nohrborgs Huspostilla eller Johan Ahrndts Sanna Kristendom och gamla Wallinska Psalmboken, ville gärna den döende att man skulle läsa något lämpligt för honom och efter dödsfallet en lämplig bön och event. psalmen: "Jag går mot döden, var jag går etc."

Den dödes ögon tillslötos i regeln av någon av de närmaste, likaså om munnen var öppen, sammanfördes den och en vit liten duk lades över ansiktet. I trakten fanns någon resolut kvinna som brukade hjälpa till med nødtorvtigt tvätta den döde, vilket skedde första dygnet efter dödstillfället. Till kistan han anskaffas, lades den döde på t. ex. ett sofflock e.d. och övertäcktes med lakan, placerades sedan i någon kammar, där även lakan hängdes för fönstren.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:5.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: Osby.
Socken: Orkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.
Den döde.

L U F 70.

Detta att hänga lakan för fönstren i något rum, var ett allmänt känt bevis på att någon på det stället var död. På enstaka ställen där husfadern var snickarkunnig, gjorde denne ofta många år före sin död en avpassad likkista, vilken förvarades på en vind e.d. och kunde i sådana fall tas i bruk efter dödsfallet, så snart tvättning o.d. var ordnat, ty även likklädseln var i de fallen anskaffad i förväg. Endast i de fall man visste att den döde avlidit i någon smittosam sjukdom, brändes sänghalmen. Sängkläder och säng rengjordes ju alltid efter dödsfall. Likkista anskaffades ju fortast och på sommaren då liklukten kunde vara besvärande, placerades liket på bockar e.d. i något uthus, vagnslider e.d. och lade granris och enris omkring kistan, vilket bidrog till att neutralisera lukten.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:6.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: Osby.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.

L U F 70.

Svepning.

Så snart kistan hunnit anlända skedde svepningen och utfördes i regeln av samma kvinna som anlitats förut vid dödsfallet. Först lades i kistans botten ett tunt lager av fint hö e.d., innanträullen var uppfunnen, och ovanpå detta ett lakan innan den döde nedlades i kistan och en liten kudde med vitt överdrag hörde även till underlaget i kistan.

Merendels fanns undangömd en bättre vit skjorta eller linne som användes och i många fall säkerligen brudgumsskjortan eller brudlinnet, då det gällde äldre och dopklädseln då det gällde döda barn. Däremot känner jag icke till att den döde lades i kistan fullt påklädd, utom då det gällde s.k. självspillingar, vilka saknade närmare anhöriga. Gällde äet en kär moder kunde det nog hända att en vit silkesnäsdruk fick pryda den avlidnes huvud.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:7.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: Osby.
Socken: Orkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.

L U F 70.

Svepning.

Huvudprydader för doda män har jag icke hört talas om, utom i de fall den döde var flintskallig och i livet brukat använda kalott, så fick den följa den döde i kistan.

Man gjorde allt för att liket snarast skulle placeras i sin kista och få ligga i ro. Något grönt, lingonris, murgrönt, eller annat vackert grönt fördelades runt kanten i kistan och gällde det en kvinna fick hon en liten "örtakvast" i händerna, vilka voro antingen sammanknäppta eller låg nära varandra, i den längärmade med spetsar i nederkant försedda svepelinnet. Att unga flickor sveptes som brudaar, förekom i de fall att de dog ifrån sin tilltänkta man innan de hann gifta sig. Ringar och smycken tog man vara på och gömdes som minne efter den döde, om den döde icke före dödsfallet bestämt fördelningen av dessa. Man påskyndade gärna begravningen, så den döde kom i viggd jord snarast.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:8.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Öskened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.
Likkammare.

På gårdarna var ju i regeln icke trångbott, utan en s.k. framkammare, som icke brukade användas i vardagslag, användes som likrum, sedan vita lakan hängts för fönstren och små välväxta enbuskar eiler granar placerats i hörnen och hackat granris ströts på golvet och oftast någon vacker krukväxt å pidestal vid sidan.

Bruket att hänga lakan för fönstren i rummet där en död förvaras före begravningen, förekommer ganska allmänt ännu ute på landsbygdən. Att ställa kistan i lövsal om sommaren förekommer i regeln endast på begravningsdagens morgon vid vacker väderlek.

Att begravningsgästerna skulle "se liket", var nog allmänt och detta skedde sista gången, när Prästen eller någon from äldre man läst och man sjungit någon lämplig psalm eiler vers och innan locket påskruvades före avfärden till kyrkogården, såla närvarande ville se den döde för sista gången.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:9.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Ostra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.
Likkammare.

L U F '70

Att "se liket" förekom strax efter gästerna varo väl-
törplagade med kaffe och dopp och merendels någon styrketår.

Efter begravningen hörde man i trängre kretsar om talas hur vacker
den o den låg efter döden i sin kista. I synnerhet sådana som dött
i yngre dagar, utan föregående långvarig sjukdom, kunde nästan se
ut som de sovit i vanlig sömn. Själv såg jag för omkring 7 år sedan
en i livet frisk, tjock och "röfyrig" f.d. lantbr. som i sinnesför-
virring hängde sig och efter svepning och nedläggning i kistan såg
nan ut som nan i lugn och ro "sovit midaag", med den irisca färge
kvar på kinderna ännu efter tredje dygnet i kistan, så man kunde
tro att han var skenaöd, men läkare haue konstaterat att hjärtat
stannat och han kallnat. I likkammaren ställdes kistan antingen
på ett par bockar, eller pallar eller stolar utan ryggstöd, med
fotändan mot dörren.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:10.

Landskap: Skåne
Härad: Östra Göinge
Socken: Örkened
Uppteckningsår: 1950

Upptecknat av: Carl Sandborg
Adress: Osby.
Berättat av: Carl Sandborg
Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.

L U F T 70.

Likvaka.

Att likvaka förekommit i sorgehuset, har jag icke hört talas om. Naturligtvis säg man till varje dag i likrummet, att allt var i sön oraning. Man nar ju hört sådana ruskigneter som att råttor varit framme och ställt till tråkigneter.

Kista.

Likkistorna hade längre tillbaka i regeln samma utseende. Svartstrukna med påströdda svartkristaller och i allmänt på locket en korsfigur i svartblank färg och ganska tidigt förekom även handtag för att bära kistan med. Längre tillbaka hade vi en snickare Lindblad i Lönsboda, som brukade tillverka de flesta likkistorna. De första fabriksgjorda kistorna kommo från Snickerifabriken i Glimåkra och Kyrkovaktmästaren var Ombud för dem och svarade för passande storlek och biträde även vid svepning o.d. om vederu. så önskade.

M. 11411://

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: Osby.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län

Begravning. L U F 70.
Kista.

Har icke hört att vissa ägodelar som tillhörde den döde nedlades i kistan. Bland begravningsgästerna förekom i regeln någon händig man som åtagit sig skruva på locket å kistan omedelbart före avfärden till kyrkogården. Skruvarna varo ganska långa och prydda med kors överdragit med någon vitmetall och liknande metallbrickor. Längre tillbaka och vid fattigmansbegravning använde man hemmasmidda järnspikar.

Likbår. Har talat med några äldre människor härom, men ingen hade vetskaps om att sådana använts, eller hört någon berätta där om.

Likvagn. Att köra liken till kyrkogården på s.k. fjädervagnar har förekommit så länge jag och ändå äldre minns tillbaka.

Man tog bort sätena, så blev det plats för kistan och så en sittbock över kistan för kusken att sitta på under färden.

M. 11411:12.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppleckningsår: 1950 Född år 1883, Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.
 Likvagn.

Likvagnen pryddes alltid med hackat granris i botten.

De första riktiga likvagnarna i dessa byggder tillkom i början på 1900-talet. Häruppe tillkom de på beslut av Kyrko- och Kommunalförstämma och ägdes av församlingen och tillhandahölls utan avgift.

Vid debatten å stämman var det visst endast några få som av sparsamhetsskäl ville skjuta på beslutet, men när den kom, vill minnas från Växjö, och man såg hur prydlig den var och lämplig för sitt ändamål, förspordes icke något missnöje, utan användes vid alla begravningar. Då vagnen stationerades i kyrkbyn, brukade alltid närmaste lantbr. med ett par vackra hälst svarta hästar, åtaga sig likskjutsar. Vagnen som var ganska kraftig, var avsedd för två hästar. Andra utsmyckningar på hästarna än vackra och putsade seltyg, förekom icke och är fortfarande detsamma.

M. 11411:13.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y .
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.
Likvagn.

L U F 70.

Likbil har icke anskaffats ännu, men förekommer någon gång vid finare begravningar att likbil hyres från t.ex. Osby.

Känner icke till andra sätt att forsla lik till kyrkogården, varken båt, liksläpa e.d. har icke förekommit häruppe.

Utfärdstal. Hålls nog ganska allmänt fortfarande. Vid större begravningar är i regeln Prästen även bjuden och då håller han en kort betraktelse, men om han varit förhindrad komma förrän efter jordfästningen, har någon from man i orten anmodats hålla utfärdstalet och leda sången. Dessa sistnämnda kallas ofta nog skämtsamt "Vekastapräst". Jag skall försöka om jag kan få låna sådant utfärdstal och sända Eder avskrift. Det hölls i allmänhet i eller utanför likrummet och efter kistans tillslutning omedelbart före avfärden till kyrkogården.

M.11411:14

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppleckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.
Utfärdstal.

L U F 70.

De psalmer eller sånger som då sjöngs voro sådana som påminde om "livets korthet och dödens visshet", stundom någon av den dödes s.k. älskligpsalm eller sång, enl. den dödes önskan.

U t f ä r d. Utfärdens från hemmet skulle alltid ske genom huvud-ingången vid "stora trappan" och fotändan av kistan före, ty ansågs olämpligt att den döde skulle färdas liksom baklänges ut.

I samband med bjudningen var vissa anmodade fungera som bärare och dessa bar också i regeln ut kistan från hemmet. Man har ganska långt tillbaka om möjligt hållit på att bjuda dem att bära vilka voro ägare till höga hattar, ty att hyra sådana var icke då uppfunnit, men möjligen att låna av varandra just vid det tillfället. Att kasta något föremål efter kistan, då den bars ut har jag icke hört någon berätta.

M. 11411:15.

Landskap: Skåne
Härad: Östra Göinge
Socken: Orkened
Uppteckningsår: 1950

Upptecknat av: Carl Sandborg
Adress: Osby.
Berättat av: Carl Sandborg
Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.

L U F 70.

Begravningsprocession.

Gående procession förekom endast då vederb.

bodde helt nära kyrkogården. Den vanliga ordningen var att de närmaste anhöriga färdades närmast efter båren och sedan släkten i övrigt och sist de övriga. Man gick i allmänhet två i varje led. Bruket av prestaver förekommer numera allmänt, även när åldringar från Ålderdomshemmet begravas, för att icke makera någon klasskille. Även det har brukats sedan omkring sekelskiftet.

s/

De båda ~~medanande~~ prestaverande gå före kistan och till detta ombedes gärna vederhäftiga och förtroendefulla personer.

Prestaverna äro svartmålade stänger, ungefär i manslängd och florbehängda i övre ändan, runda till formen och lämplig grovlek.

Vid kallt och ruskt väder, före bilarnas tillkomst, deltog kvinnor och barn mera sparsamt i begravningsprocessioner.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:16.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Orkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.
Ankomst till kyrkan.

Kistan stod kvar på likvagnen till den skulle bäras till graven. Bruket att Kantorn skulle möta liktåget vid kyrkgrindarna och sjungande gå före processionen till graven, förekom ända till för 25-30 år sedan och Prästen gick bredvid Kantorn. Det var nog allmänt och Kantorn fick en avgift beroende på råd och hjärtelag. Har hört att sista gången det gjordes skillnad mellan s.k. självspillingars och andras lik, det intogs på baksidan av kyrkan, genom en liten grind och jordfästes i tysthet invid kyrkmuren, således utan klockringning, men det nog omkring 30 år sedan. Att begravningsföljet gick runt kyrkan med kistan har jag icke hört talas om och har nog icke heller förekommit häruppe.

Jordfästning. Längre tillbaka ville nog prästmännen att jordfästningarna skulle hälst förläggas till söndagar, före eller efter gudstjänsten.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:17.

Landskap: Skåne
Härad: Östra Göinge
Socken: Örkened
Uppteckningsår: 1950

Upptecknat av: Carl Sandborg
Adress: O s b y.
Berättat av: Carl Sandborg
Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.
Jordfästning.

L U F 70.

Det var nog så från längre tid tillbaka att de fattigare skulle begravas på söndagar, så att Präst och Kantor icke skulle besväras extra en söckendag och var ju lättare ordna om Präst och Kantor skulle vara med på en större och fornämare begravning, att denna blev förlagd till en söckendag.

Efter hand som samfärdseln med större orter blev livligare och personer från dessa inflyttade till kyrkbyn infördes nyare seder och bruk, ansågs det synnerligen besvärligt och ruskigt vinter-tiden att hålla begravningsmässa ute vid graven och denna blev ju för den skull även så kort som möjligt, varvid det blev beslutat förlägga den ~~minn~~ inne i kyrkan och det blev sedan allmänt vid alla begravningar, utan särskild avgift. Kyrkan pryddes blommor vid altaret efter råd och tillgång på blommor beroende på årstid, innan det fanns någon trädgårdsmästare på platsen.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:18.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Orkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.
Jordfästning.

L U F 70.

Här håller Prästerna, församlingens egna eller bekanta Prästmän från annan ort, alltid begravnings- eller grifte-tal vid båren, däremot är det bruket ännu icke infört att anhöriga eller vänner hålla tal i kyrkan vid jordfästningar.

Ute vid graven förekommer det ju att vänner och anhöriga håller korta tal eller läser några verser. Det förekommer fortfarande att sörjande efter jordfästningen kastar ner en blomsterbukett i graven.

Jordfästning i samband med högmässa, så att kistan skulle stå kvar inne i kyrkan under högmässan, har mig veterligen icke förekommit.

Skedde jordfästningen före gudstjänsten, gingo begravningsgästerna sällan åter in i kyrkan under högmässan, utan samlades för någon förtäring i kyrkbyn eller i sorgehuset, sedan någon anhörig framfört de sörjandes tack till officianten, ansågs det mögtidliga slut,

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:19.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Ostra Göinge Adress: Osby.
Socken: Orkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.

Själareringning.

Denna ringning förekom och förekommer fortfarande på fm. efter dödsfallet, mellan 9-11 och utföres av kyrkvaktaren. Var det en kvinna eller barn som dött, började ringningen med den lilla klockan och för män med den stora. Förr påstods att för de rika ringde kyrkvaktaren längre, men tillämpas nog icke numera.

Då man hörde kyrkklockorna vid själareringning, skulle man om man var uteom hus och hade huvudbonad, lyfta på denna, betr. männen och kvinnorna niga och de ärligt religiösa läste nog tyst någon kort bönesuck eni. psalmboken "Herre, giv alla själar den eviga friden".

Gravöppningsringning. Har jag icke hört att förekommit här i orten.

Begravningsringning. Förekom däremot alltid vid alla jordrästningar och utfördes av kyrkvaktaren och även efter jordrästningen för vilket kyrkvaktaren var berättigad till en viss avgift.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Ostra Göinge Adress: U s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950. Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.

Tacksägelseeringning.

Förekommer tillkännagivande under högmässogudstjänsten av dödsfall, ringer och klämter man några minuter, efter gudstjänstens slut.

Återfärd. Denna skedde icke efter någon föreskriven ordning och man körde gärna fortare hemåt i väntan på begravningskalaset.

Begravningskalas. De ha säkerligen gamla anor och kallades förr för gravöl och höllos efter begravningen. Värd var antingen husfadern själv, eller äldste sonen, eller i saknad av båda dessa, närmaste manlig anförvant, som ansågs lämplig. Bjudna voro alltid närmaste släkt och grannar och vid finare kalas, även Prästen.

Fanns torpare under gården, skulle dessa vara med på ett hörn.

Då gästerna voro många, kunde det hända att både storstuga och båda finkammarna fingo tagas i anspråk för ändamålet.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:21.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.

Begravningskalas.

Här i trakterna har det så långt man minns varit vanligt att vid begravningskalas skulle det vara riktigt storkalas så långt resurserna tillåtit, med många rätter och spritvaror.

Förr hade gästerna förning med sig, bakelser och begravningskonfekt, men omkring sekelskiftet började det bli mera allmänt med levande blomsterkransar. Vin förekom vanligtvis, men att dricka den dödes skål, har jag icke hört av någon. På ställen där man var s.k. läsare, eller sådan förekom bland gästerna lästes till maten och sjöngs ett par verser och likaså efter maten, men om någon prästman var med, så svarade han för detta och ansågs självskriven och om kantorn var med svarade han för sången.

Vid större kalas, varade dessa gärna till midnatt eller längre, men vid tolvtiden brukade gärna prästen och vissa äldre bryta upp.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:22

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.

Begravningskalas.

Dessa kalas förekomma i ganska stor utsträckning fortfarande, men hållas mestadels numera å hotell. Anledningen härtill äro nog flera, svårigheten och besväret låna ihop servis för ända till 75-100-tals gäster, slakt, bak och anskaffa en utmärkt kokerska och servitriser och lämpligt utrymme m.m.

Lite kortspel i en sidokammare, förekom nog rätt ofta och extra traktering, så man hörde ofta talas om "trevliga" begravningskalas långt efteråt. Dans vid sådana tillfällen har jag icke hört..

Då kalasen hållits i hemmen, förekom ofta efterkalas och då bjöds lite äldre och fattiga i bygden, som icke varit med förut.

Jag skall höra mig för i bygden om finns räkenskaper från gravöl längre tillbaka och sända Eder för avskrift.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:23.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: Osby.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.
Kyrkotjänarnas avlöning m.m.

För 70-80 år sedan varo ju alla löntagares inkomster synnerligen blygsamma och en del därav utgick in natura och även hos allmänheten var det ont om pengar, så ofta fick en lamstek, kalvstek, ägg, smör, event. något skjutit vilt, utgöra ersättning i stället kontanta penningar. Man har hört historier om något snåla personer som ville pruta på de vanliga avgifterna på dessa områden, om "syndapengar", om "att det skulle bli därefter", d.v.s. att ett mindre antal böner o.d, skulle läsas om man prutade o.s.v. Att man var frikostig mot fattiga vid sådana tillfällen, hörde till en vacker sed, som var ganska allmän och det var då mest överbliven mat som utdelades, isynnerhet sjuka och sängliggande och bodde avläset i sina småstugor, blevo ihågkomna, liksom vid juletid och andra högtider.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:24.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.

Kyrkogård. Den har varit omgiven av stenmur, så långt de gamla minnes tillbaka, ty här är stenbunden terräng överallt och konsten att upplägga prima stengärdesmurar, som låg bra i århundraden, var känd av många häruppe. De träd som planterats i hörnen på kyrkogården äro alm, lind och lönn. Innan jordfästningen i kyrkan förekom, användes alltid södra ~~grindan~~ ingången vid likfölje, men numera västra till stora ingången i kyrkan.

Gravplatser.

Från början ser det ^{ut} som de fornämsta i socknen fått sina gravplatser i närheten av kyrkan, där man läsa å värden t.ex.

Lektor Nilsson, Auditör Lindell, Doktor Petterson och nu sist, Kyrkoherden Sven Bernhoff, den första Prästman som begravt där, påstås det. Att köpa gravplats s. k. familjegrav infördes inte förrän i början av detta sekel. Barn begravs gärna i närheten av döda anhöriga, om sådana fanns, eller på norra delen av kyrkogården.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:25.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Ostra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Orkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.

Grav. Beställning av gravöppning gjordes snarast efter dödfallet i samband med framställning om själaringning och samtal med Prästen för att få veta vilken dag begravningen lämpligast kunde ske och var klar någon dag före begravningen. Detta utfördes av kyrkväktaren, som tillika var dödgrävare. Vid djup tjäle måste järnspett och pikhacka användas. Gravens djup var omkring tre alnar 180-200 cm. Mycket ofta fann dödgrävaren bendelar och t.o.m. delar av kranier. Dessa doldes av uppgrävda jordhögen och följde med när graven igenskottades. Att kläda graven med granris har brukats säkerligen minst 50 år tillbaka i tiden, åtminstone åt de mera välsituerade. Graven igenskyfflades av begravningsgästerna, d.v.s. de manliga, till för 30-35 år sedan och kyrkan tillhandahöll skyfflar eller spadar och kunde vara påkostande i sommarvärmén, klädda i sina ofta trånga högtidskläder, bomjour o.d.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:26.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: Osby.
Socken: Örkned Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.
Grav.

Vid ombyte av dödgrävare kunde det inträffa att en grav var förkort, så att kistan fick ett lutande läge, men blev ju en varning så att det icke förekom mera. Gravarna ha nog alltid grävts i rikningen öster-väster. Känner icke till att någon grav ständigt hållits öppen.

Gravvårdar. Ännu finns enstaka vårdar av trä, men provisoriskt i väntan på sten-vård, några av järn, men i allmänhet av granit. De äldsta är nog de av trä och målade, vilka fick bytas ut var 20-25 år. Enstaka sådana finns ännu på norra sidan. De ha form av kors och något utsirade, så de icke skulle se för stela ut.

Något expl. av järn gjutna finns. Även de ha form av enkelt kors och fästade i en mindre rektangulär sten, för att kunna stå ganska säkert. Någon trodde de tillverkats vid Huseby bruk, där även de gamla fyrkantiga kaminerna tillverkades, som fanns i bostäderna och ännu finns på sina ställen.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:27.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.
Gravvårdar.

De första gravvårdarna av huggen och slipad granit, blevo mera allmänna, när svart granit vörjade brytas i Gylsboda, 4 km. söder om kyrkbyn, på 1890-talet, av Svenska Granitindustri A/B.

Hittills har det nog icke varit särskilda föreskrifter huru vårdarna skulle se ut, men har ändå funnits en viss likformighet, beroende kanske på folklynnet, att icke avvika nämnvärt från det brukliga i orten. Några särskilt ovanliga gravvårdar förekommer icke, således icke betecknande för särskilda yrkesmän, icke heller med de dödas fotografi i emalj eller bakom glas. betr. inskripter är det mera vanliga t.ex. "Älskad i livet, saknad i döden", hänvisning till något psalmvers e.d. Bland titlar på gravvårdarna såg för ett par år sedan att titelsjukan är i antagande även däruppe, det stod ingraverat: "f.d. Skiftesgodemannen m.m." i st. f. Lantbr.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:28.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: Osby.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.
Gravvårdar.

L U F 70.

På de gamla med träkors försedda gravarna, som icke
vårdades mera än de första åren och träkorsen fick ruttna ner,
höpsamades dessa gamla träkors och brändes tillsammans med ris o.d.
Gravsmyckning. Gravkullar förekommer fortfarande i stor utsträck-
ning och prydas med olika slags blomster, sedan pärlkransarna kom
ur bruk, annars fick sådana ligga på gravkullarna i flera år efter
begravningen. Att sätta lösa blommor i glas på gravkullarna, börja-
de nog icke i någon vidare utsträckning förrän trädgårdsmästare
etablerade sig i kyrkbyn för 20-25 år sedan. Är i regeln lördag
de smycka och vårdar sina anhörigas gravar och en eller tvänne
kvinnor vårdar gravarna åt dem som bo långt från kyrkbyn, för en
gånska blygsam årsavgift. Att överläta vårdan av gravar åt kyrko-
rådet mot ersättning, som förekommer t.ex. här i Osby, har nog ej
förekommit ännu däruppe.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:29.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.

Gravsmyckning.

S.k. Pärlekransar användes icke numera vid gravsmyckning, men kan i vissa nem se att sådana förvaras som minne efter döda anhöriga och äro upphängda i finkammaren på en vägg.

Att placera brinnande ljus på gravar i Advent, har först på senare åren förekommit någon emstaka gång.

Eldbegängelse. Däruppe i Örkened har mig veterligt icke någons stoft undergått eldbegängelse, ty vi ha förl det på tal en och anna nan gång jag varit däruppe, ty en släkting till oss är Redaktör för I G N I S, Tidskrift för eldbegängelsespörsmål, och jag har fått den gratis mig tillsänd i flera år. Men jag har erfarit att man av religiösa och andra skäl haft motvilja mot eldbegängelse. S.k. urnlund finns således icke heller.

Folktro om kyrkogården. Man har hört att vissa personer sett spöken på kyrkogården.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:30.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: Osby.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. tän.

Begravning.

L U F 70.

Andra begravningsplatser.

Omkring $\frac{1}{2}$ km. öster om Duvhults stn.i

skogen finns ännu spår efter en grav, där en illa beryktad man
begravts för kanske hundra år sedan och ända till för något år-
tione sedan betecknade ett enkelt trädors platsen.

Följande tvärre platser har utpekats som ställen där människor
dött s.k. bråddöd: nämligen ca. 2 km. söder om kyrkbyn, där en
gammal man som brukade gå omkring på bygden, skulle ha dött vid
vägkanten, som det berättats på grund av han förätit sig på för-
litet kokta ärter, vilka sedan svälldes i magen och förorsakade
döden. Man skulle kasta en risgren då man gick förbi stället och
där hade blivit en stor rishög, då jag också ~~så~~ kastade en
risgren på rishögen, när jag gick därförbi i mina unga år, tro-
ligen år ~~med~~ 1890, men att det spökte där hörde man ej omtalas.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:31.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg.
Härad: Östra Göinge Adress: Osby.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. LUF 70.
Andra begravningsplatser.

Det andra stället där en ung kvinna dött på eller vid en stenrös
vid vägkanten var i Kvarnatorp, omkring 9 km. norr om kyrkbyn.

Hon hette Blända och skulle enligt utsago varit bekant med en från
USA hemkommen yngre man av bondeätt liksom hon själv, men då detta
icke ledde till äktenskap, som hon tänkt sig, på grund av vissa
omständigheter vid dylika tillfällen, skulle hon förtärt så stor
dosis av tändsatsen på den tiden brukliga svaveltändstickorna, att
detta medfört döden vid stenröset vid vägen strax utanför hennes
dåtida föräldrahem, som ännu finns kvar, fastän delvis ombyggt.

Hennes broder lever än och bor ca 4 km. norr om kyrkbyn och han
dog för något år sen och ligger begravet här i Osby.....

Det berättas att det skulle ha spökat vid det stenröset många år
efteråt i form av en stor svart hund med grov kätting, som hoppade
upp i åkdon då vägfarande färdades där förbi nattetid.
Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:32.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.

Bårhус. För endast något är sedan byggdes där ett båhus, eller som någon kallar det likbod och orsaken var nog den även där begynnande trångboddheten. Man hade ingen plats att placera den döde till begravningen kunde försiggå. Men det användes icke för själva jordfästningen, utan som förvaringsrum till begravningen.

Någon anhörig och minst fyra för att bära bruks följa med till bårhuset, då kistan insättes där och dessa skulle hälst vara svartklädda, men någon sorgeakt förekommer nog icke vid sådant tillfälle.

Majning. I något hus där någon dött, placerade man enebuskar vid båda sidor om ingången, strödde hackat granris på gången ut till portar eller grindarna och om allmän väg gickförbi gården, så lade man grangrenar i en stor fyrkant och grenar i form av kors i mitten och hackat ris inom hela fyrkanten. Likadant gjorde andra som bodde intill vägen, ända fram till kyrkbyn.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:33.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Örkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning. L U F 70.

Kransar och minnestavlor.

Längre tillbaka var det endast sorgehuset som anskaffade en krans till den dödes minne. Gästerna medförde olika slags förning. Denna minneskransen var så långt man minns en metall eller pärlkrans, som sedan förvarades i sorgehuset, upphängd i finkammaren, jämte den avlidnes fotografi om sådant fanns.

Minnestavlor e.d. har jag icke hört omtalas av några äldre.

S o r g d r ä k t .

Svart har nog varit den färg som markerade sorgen i dräkten, så långt man minnes tillbaka. För kvinnorna var den svarta silkeschäletten mest betecknande för sorg. Den svarta hatten med slöja började först bland de fornäma och är icke allmän ännu bland den fattigare delen av lantbefolkningen ute i bygderna. Hos männens infördes så småningom bruket av svart band om den rundkullige hatten och det svarta bandet om vänster ärm, för ca 40 år sedan. Sorgband på rockslaget har nyligen införts av de fornäma.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11411:34.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Orkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.
Sor g t i d.

L U F 70.

Sor getiden efter föräldrar och syskon var omkring ett år. Detta gav man tillkänna genom att uppträda lite allvarligare i sitt umgänge med sina medmänniskor, utom då en rik gått bort, hade nog arvingarna lite svårt att dölja glädjen i vissa fall.

Omkring ett halft år efteråt, kunde man ju "lätta" lite på sorgen.

Sorgen kunde ju vara olika, beroende på omständigheterna, om t.ex. dödsfallet förorsakade ekonomiska svårigheter för efterlevande, var nog sorgen djup och äkta, i motsatt fall glömmer man lätt, ty i vissa fall förs tanken på att "y den enes död, är den andres bröd".

Det ansågs höra till god ton att man höll sig hemma i stillhet så mycket som möjligt. På bjudning gick man nog, men det talades om att man hade sorg och de övriga tog hänsyn där till och man visade icke gärna tecken till uppsluppen glädje, om än gavs anledning.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11411:35.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Carl Sandborg
Härad: Östra Göinge Adress: O s b y.
Socken: Orkened Berättat av: Carl Sandborg
Uppteckningsår: 1950 Född år 1883 i Liatorp, Kronob. län.

Begravning.

L U F 70.

Borgerlig begravning.

Det borgerliga begravningskicket har ännu ej förekommit däruppe, ty alla äro s.k. högkyrkliga och avvogt inställda till andra begravningsätt, än som förrättas av Prästmän i Sv. Statskyrkan.

Ordensbegravning. Har jag icke hört att förekommit, ty andra ordenssällskap än I O G T förekommer icke och dess medlemmar begravas på det gamla vanliga sättet. Var visst tvist för många år sedan då prästen motsatte sig att den röda fackföreningsfanan infördes i kyrkan vid en begravning, men numera är prästerna mera toleranta även på det området och intet förbud mot fanor av skilda

Slog vid begravningar. Militärbegravning. Har ej hört att sådan skett.

Utländska medborgares begravning. Har icke hört om skillnad vid begravning av sådana, icke heller främmande religionsbekännares.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!